

KLAGANDE

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun

MOTPART

Brobergs Tobakshandel AB, 556024-9541

Ombud: Johanna Wiklund

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 9 oktober 2024 i mål nr 6175-24,
se bilaga A

SAKEN

Tillstånd enligt lagen om tobak och liknande produkter

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun yrkar att kammarrätten upphäver förvaltningsrättens dom och fastställer nämndens beslut. Nämnden anför följande.

Utlämnandet ska ske med hjälp av PostNord som i sin tur anlitar postombud för att lämna ut försändelsen med tobaksvaror. Bolaget har inte redogjort för vem som utför egenkontrollen, hur egenkontrollen ska utföras och hur de följer upp att egenkontrollen faktiskt utförs. Det är tveksamt hur bolaget ska

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

kunna utöva fullgod egenkontroll när postombuden väljs av en annan aktör och inte bolaget självt.

PostNord avsäger sig tydligt ansvaret för ålderskontrollen och konstaterar att det är bolagets ansvar att säkerställa att ålderskontrollen fungerar. Bolaget saknar rutiner för att förhindra langning i samband med utlämnande. Det framgår inte att de anlitade postombuden får information om att det är förenat med straffansvar att lämna ut tobaksvaror till personer under 18 år och att utlämnande ska nekas vid misstänkt langning. Den hantering av ålderskontrollen som bolaget beskriver är inte lämplig eftersom den innebär att ett ansvarsutkrävande inte kan göras i enlighet med 5 kap. 17–18 §§ och 10 kap. 2 § lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter. Det är inte klarlagt vem som bär ett straffansvar om en tobaksvara skulle lämnas ut till någon under 18 år.

Brobergs Tobakshandel AB anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Frågan i målet är om bolagets rutiner för egenkontroll i samband med försäljning av tobaksvaror via internet uppfyller de krav som finns i fråga om ålderskontroll.

Det är inte tillåtet att sälja eller lämna ut tobaksvaror till någon som inte har fyllt 18 år. Den som bedriver detaljhandel med tobaksvaror via internet har ett ansvar att se till att det finns rutiner som säkerställer att ålderskravet upprätthålls både vid försäljning och utlämning. I detta ingår bland annat att det måste finnas ett aktuellt och för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram som är anpassat utifrån verksamhetens omfattning och art.

Det är inte ifrågasatt att bolaget har fullgoda rutiner för att säkerställa att den som beställer tobaksvaror genom bolagets webbplats har fyllt 18 år. Det

som parterna är oense om är huruvida det finns rutiner som säkerställer att ålderskravet upprätthålls även vid utlämning.

Kammarrätten anser att det bör ställas höga krav på säljarens egenkontrollprogram när en del av ålderskontrollen ska utföras av postombud som är fristående från bolaget. Det ska dock inte tolkas som att det i praktiken finns ett förbud mot att överlåta delar av ålderskontrollen till en fristående aktör. Att försäljning av tobaksvaror via postorder är en tillåten försäljningsform, under förutsättning att näringsidkaren organiserar verksamheten så att åldersgränsen inte kan kringgå, framgår uttryckligen av förarbetena till tobakslagstiftningen (prop. 2004/05:118 s. 57). Enligt kammarrätten saknas det skäl att göra en annan bedömning när det gäller andra former av distansförsäljning som sker genom postförsändelser, som internetförsäljning.

I det här fallet framgår det att bolaget har beställt PostNords tilläggstjänster "Tobak" och "Ålderskontroll" som ska användas tillsammans med MyPack Collect. Kammarrätten bedömer att det genom dessa tjänster säkerställs att försändelser som innehåller tobak inte lämnas ut till någon under 18 år, inte minst eftersom systemet självt reagerar om en minderårigs legitimation skannas in och då stoppas utlämningen. Utifrån det som anges i bolagets egenkontrollprogram och avtalet med PostNord gör kammarrätten även bedömningen att bolaget har tillräckliga och ändamålsenliga rutiner för att minska risken för langning i samband med utlämnande.

Vem eller vilka som i det enskilda fallet bär straffansvar om en tobaksvara lämnas ut till någon under 18 år är en uppgift för brottsbekämpande myndigheter att hantera, och inte något som bolaget kan förväntas behöva redogöra för i sitt egenkontrollprogram.

Sammantaget instämmer kammarrätten i förvaltningsrättens bedömning att bolagets egenkontrollprogram uppfyller lagens krav avseende ålderskontroll. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (KR-01).

I det här avgörandet har deltagit kammarrättslagmannen Ann-Louise Björnsson (ordförande), tf. kammarrättsassessorn Sara Wennerholm (referent) och kammarrättsrådet Henric Dunnington.

Föredragande har varit kammarrättsfiskalen Klara Sundmark.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 4

DOM
2024-10-09
Meddelad i Göteborg

Mål nr
6175-24

KLAGANDE

Brobergs Tobakshandel AB, 556024-9541

Ombud: Jurist Liza Zetterberg

MOTPART

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommuns beslut 2024-05-20, dnr 2024-5916

SAKEN

Tillstånd enligt lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, förkortad LTLP

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten upphäver det överklagade beslutet och visar målet åter till Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun för fortsatt handläggning.

BAKGRUND

Genom det överklagade beslutet avslag Miljö- och klimatnämnden i Göteborgs kommun (nämnden) Brobergs Tobakshandel AB:s (bolagets) ansökan om tillstånd att tills vidare bedriva detaljhandel med tobaksvaror på distans. Som skäl för beslutet angavs i huvudsak följande. Det egenkontrollprogram som har lämnats in uppfyller inte kraven i LTLP. Egenkontrollprogrammet brister avseende ålderskontroll.

YRKANDEN M.M.

Bolaget yrkar att det sökta tillståndet ska beviljas och anför i huvudsak följande. Förvaltningsrätten och kammarrätten har tidigare bedömt en ansökan avseende tillstånd att tills vidare bedriva detaljhandel på distans med tobaksvaror från hemsidan www.brobergs.se. Egenkontrollprogrammet var något annorlunda utformat vid det tillfället och förvaltningsrätten och kammarrätten avslag överklagandena. Det finns inget förbud mot att ansvarig anlitar underleverantörer för att genomföra ålderskontroll eller delar av denna kontroll, det viktiga är att kontrollen sker. För att försäljning via internet eller postorder ska vara möjlig för en aktör som saknar kapacitet att ha egna chaufförer i hela landet förutsätts att man kan anlita en underleverantör.

Av egenkontrollprogrammet framgår i huvudsak att ålderskontrollen utförs av bolaget i tre olika steg där det första steget innebär att kunden måste legitimera sig med Bank-ID för att kunna slutföra beställningen. Det andra steget innebär att bolagets personal gör en manuell ålderskontroll mot folkbokföringen för att försäkra sig om att det inte är någon annan som försöker göra beställningen. Det tredje steget är att alltid anlita Postnord för distribution av försändelserna med tobaksprodukter.

Postnord har tagit fram en ny tjänst utformad i enlighet med kraven vid distansförsäljning, enligt förvaltningsrättens dom i bolagets tidigare tillståndsärende. Bolaget har således träffat en ny särskild överenskommelse med Postnord som tillåter bolaget att skicka tobaksprodukter med den nya tjänsten. Bastjänsten som används heter MyPack Collect och det är endast basutförande av tjänsten som används, vilket innebär att utlämning endast kan ske hos Postnord eller hos något av deras ombud. Utkörning hem till kund eller annan typ av utlämning kan således inte ske. För att kunna skicka tobaksprodukter med Postnord måste MyPack Collect kombineras med tilläggs-tjänsterna Tobak och Ålderskontroll. Tilläggstjänsten Tobak måste kombineras med tilläggstjänsten Ålderskontroll, annars går den inte att nyttja och försändelsen kommer inte lämnas ut, utan sändas åter till bolaget.

Av Postnords handbok framgår bland annat att försändelser inte får lämnas ut till någon som är under 18 år gammal. Det går dock bra att lämna ut till någon annan än den som lagt beställningen, så länge denna andra person också är minst 18 år och kan styrka att denne är mottagarens ombud genom att visa upp både sin och mottagarens legitimation. Skulle någon av mottagaren eller ombudet vara under 18 år kommer försändelsen inte lämnas ut utan skickas åter till Brobergs. I LTLP finns ingen begränsning mot att någon annan än den som lagt beställningen får hämta ut försändelsen. Detta erbjuds för att inte diskriminera kunder som av olika anledningar, exempelvis rörelsehinder, har svårt att hämta ut sina försändelser. Skulle bolaget inte erbjuda detta skulle vissa kunder diskrimineras. Ålderskontrollen kan inte kringgå. Den sker både vid försäljning och utlämning. Ålderskontrollen har utformats i enlighet med de skäl som förvaltningsrätten och kammarrätten tidigare meddelat för att ett tobakstillstånd avseende distansförsäljning ska kunna beviljas.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås och tillägger i huvudsak följande. Vad bolaget anför om att ett bolag måste kunna anlita en tredje part vid distansförsäljning via internet eller postorder, är inget nämnden generellt

motsätter sig. Det vidhålls att ett sådant förförande ställer särskilt höga krav på att det tydligt framgår vem som utför egenkontrollen, hur egenkontrollen ska utföras och att bolaget kan följa upp att egenkontrollen faktiskt utförts.

Ansvar för att egenkontrollen utförs kan dock aldrig överlåtas. Genom att använda sig av en tredje part som via ombud lämnar ut tobaksvaror lämnar bolaget över en stor del av sin egenkontroll vid försäljning av tobaksvaror. Det försämrar bolagets möjligheter att uppmärksamma och upptäcka fel och brister samt de åtgärder som behövs vid försäljningsstället för att erforderlig egenkontroll ska säkerställas. Av de handlingar som inkommit framgår inte på ett tillräckligt sätt hur bolaget följer upp att ålderskontrollen faktiskt görs.

Den märkning som tilläggstjänsten Tobak innebär är att den som skannar försändelsen får följande information: ”Paketet innehåller tobak vilket medför ett särskilt ansvar. Ålderskontroll genomförs vid legitimering.”. Märkningen innebär inte att den som lämnar ut försändelsen är införstådd med vad det särskilda ansvaret innebär samt hur inblandade parter får reda på vad det särskilda ansvaret innebär.

Bolaget hänvisar i sitt överklagande till information som framgår av Postnords handbok. Bolaget har under ärendets gång inte lämnat in denna till nämnden eller hänvisat till den. Endast omständigheter som förelåg vid myndighetens beslut bör beaktas i överklagandeprocessen. I det fall förvaltningsrätten ändå bedömer att informationen från Postnords handbok ska beaktas bedömer nämnden att informationen inte redogör för hur bolaget säkerställer att Postnords chaufförer eller anlitate postombud faktiskt utför ålderskontrollen i samband med utlämnandet.

Den hantering av ålderskontrollen som bolaget beskrivit är inte lämplig eftersom den innebär att ansvarsutkrävande enligt bestämmelserna i 5 kap. 17–18 §§ LTLP inte kan göras. Inte heller kan ett ansvarsutkrävande göras i enlighet med 10 kap. 2 § LTLP, så kallad olovlig tobakshantering, vilket är en

straffbar handling. Vem som bär ett eventuellt straffansvar för denna handling kan inte bedömas med den hantering som bolaget har. Det kan inte vara lagstiftarens intention att någon ska kunna undandra sig denna skyldighet genom att bedriva försäljningen på distans.

Förvaltningsrätten har den 30 maj 2024 avslagit ett yrkande från bolaget om att beviljas tillstånd att bedriva detaljhandel med tobaksvaror på distans i avvaktan på att målet slutligen avgörs.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Endast den som har tillstånd får bedriva detaljhandel eller partihandel med tobaksvaror. Den som bedriver tillståndspliktig försäljning av tobaksvaror eller gränsöverskridande distansförsäljning ska utöva särskild kontroll (egenkontroll) över försäljningen och ansvara för att det finns ett för verksamheten lämpligt egenkontrollprogram (5 kap. 1 och 6 §§ LTLP).

Tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare får inte säljas eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till den som inte har fyllt 18 år. Den som lämnar ut en sådan vara eller produkt ska förvissa sig om att mottagaren har uppnått den åldern. Om det finns särskild anledning att anta att varan eller produkten är avsedd att lämnas över till någon som inte har fyllt 18 år, får den inte lämnas ut (5 kap. 17 § LTLP).

Tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare som säljs till konsumenter ska tillhandahållas på ett sådant sätt att det går att kontrollera mottagarens ålder. Detta gäller även när försäljningen sker genom automat, distansförsäljning eller på liknande sätt (5 kap. 18 § LTLP).

En ansökan bör kunna avslås såväl på den grunden att ett egenkontrollprogram saknas som att egenkontrollprogrammet inte är lämpligt (prop. 2017/18:156 s. 65).

Förvaltningsrättens bedömning

Bolaget har tidigare sökt tillstånd att bedriva detaljhandel med tobaksvaror på distans, men nekats detta motiverat med att bolagets egenkontrollprogram inte uppfyller lagkraven avseende ålderskontroll. Av förvaltningsrättens dom, som kammarrätten senare instämde i (se Kammarrätten i Göteborgs dom den 9 februari 2023 i mål nr 4039-22), framgår att det bedömts som otillräckligt att beställa en viss tjänst av postoperatören som denne tillhandahåller inte bara för tobaksvaror specifikt, utan för även andra typer av leveranser. Det krävs att bolaget, i sin kommunikation med postoperatören och dess ombud samt på den försändelse som överlämnas till tredje part, tydligt anger att försändelsen innehåller tobaksvaror och att hanteringen av sådana medför ett särskilt ansvar enligt tobakslagen. Därtill framgick det inte av egenkontrollprogrammet att bolaget hade en sådan särskild överenskommelse med Postnord som krävdes för att tjänsten MyPack Collect skulle kunna användas för tobak och snus.

I det aktuella ärendet framgår att bolaget har förändrat sin egenkontroll i enlighet med ovan nämnd dom och att bolaget har beställt Postnords tilläggstjänster ”Tobak” och ”Ålderskontroll” som ska användas tillsammans med MyPack Collect. Genom dessa tjänster bedöms det framgå för utlämnande personal att försändelserna innehåller tobak och att det innebär ett särskilt ansvar vid utlämning i form av att en ålderskontroll måste genomföras. Det framgår också att systemet självt reagerar om en underårigs legitimation skannas in och att utlämningen då stoppas.

Nämnden har anmärkt på att bolaget godtar att försändelser kan hämtas ut av någon annan än beställaren, dvs. ett ombud. Förvaltningsrätten kan inte se att

ett sådant upplägg står i strid med bestämmelserna i LTLP så länge även ombudet är över 18 år och kan visa upp både sin och beställarens legitimation, vilket är vad bolaget har angett som krav för att ett ombud ska kunna hämta ut försändelser.

Sammantaget bedömer förvaltningsrätten att bolagets egenkontrollprogram uppfyller kraven avseende kontroll av mottagarens ålder. Nämnden har således inte haft fog för sitt beslut. Därmed ska det överklagade beslutet upphävas och målet visas åter till nämnden för fortsatt bedömning av om bolaget kan beviljas sökt tillstånd.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (FR-03)

Linnéa Rodås
Förvaltningsrättsfiskal

I avgörandet har även nämndemännen Mona Haugland, Jessica Martinsson och Karl-Mikael Edvall deltagit.

Föredragande jurist i målet har varit Carolina Nilsson Valianos.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar

KR-01

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga det till Högsta förvaltningsdomstolen. Överklagandet ska skickas till kammarrätten. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet.

I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen senast den dag tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen är en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Prövningstillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta förvaltningsdomstolen ska pröva ett överklagande. Högsta förvaltningsdomstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rätts-tillämpningen att överklagandet prövas, eller
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning eller

att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller kammarrättens beslut. Det är därför viktigt att du i överklagandet tar med allt som du vill föra fram.

Så här gör du

1. Skriv kammarrättens namn, målnummer och beslutsdatum.
2. Förklara vilken ändring du vill ha och varför du tycker att beslutet ska ändras.
3. Förklara varför du anser att Högsta förvaltningsdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd ovan).
4. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Bifoga de skriftliga bevis du hänvisar till om de inte redan finns i målet.
5. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om hur domstolen kan nå dig: e-postadresser, postadresser, och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till kammarrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Kammarrätten kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet, och då står kammarrättens beslut fast.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar kammarrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta förvaltningsdomstolen.

Har du tidigare fått handlingar med förenklad delgivning kan även Högsta förvaltningsdomstolen skicka handlingar på detta sätt.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med kammarrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.